

EUROOPA KOHTU OTSUS

13. juuli 1966*

Kohtuasjas 32/65,

Itaalia Vabariigi valitsus, esindaja: täievoliline esindaja ja välisministeeriumi õigusosakonna juhataja asetäitja Adolfo Maresca, keda abistas riigi õigusnõuniku asetäitja Pietro Peronaci, kohtudokumentide kättetoimetamise aadress Luxembourgis: Itaalia suursaatkond,

hageja

versus

1. **Euroopa Majandusühenduse Nõukogu**, esindaja: õigusnõunik dr Raffaello Fornasier, kohtudokumentide kättetoimetamise aadress Luxembourgis: Euroopa ühenduste nõukogude sekretäri Jacques Leclerc'i büroo,

kostja,

2. **Euroopa Majandusühenduse Komisjon**, esindaja: õigusnõunik Alberto Sciolla-Lagrange, kohtudokumentide kättetoimetamise aadress: Euroopa komisjoni õigusosakonna sekretäri Henri Manzanarès'i büroo,

kostja,

mille esemeks on hagi, millega nõutakse:

1. asutamislepingu artikli 85 lõike 3 kokkulepete ja kooskõlastatud tegevuste suhtes kohaldamist käsitleva EMÜ nõukogu 2. märtsi 1965. aasta määruse nr 19/65/EMÜ (Euroopa Ühenduste Teataja nr 36, 6.3.1965, lk 533/65) esimese ja järgnevate artiklite kehtetukstunnistamist;
2. järgmiste sätete mittekohaldatavuse tunnustamist (EMÜ asutamislepingu artikli 184 alusel): EMÜ nõukogu 6. veebruari 1962. aasta määruse nr 17/62 (Euroopa Ühenduste Teataja nr 13, 21.2.1962, lk 204/62) artikli 4 lõike 2 punkti 2 alapunktid (a) ja (b) ja artikli 5 lõige 2;
3. järgmise dokumendi mittekohaldatavuse tunnustamist (EMÜ asutamislepingu artikli 184 alusel): EMÜ komisjoni 21. detsembri 1962. aasta määrus nr 153/62 (Euroopa Ühenduste Teataja nr 139, 24.12.1962, lk. 2918/62),

EUROOPA KOHUS,

* Kohtumenetluse keel: itaalia.

koosseisus: president Ch. L. Hammes, koja esimees L. Delvaux, kohtunikud A. M. Donner, A. Trabucchi, ja R. Lecourt (ettekandja),

kohtujurist: K. Roemer,
kohtusekretär A. Van Houtte,

on teinud järgmise

otsuse

[...]

Põhjendused

Itaalia valitsus on esitanud hagi EMÜ nõukogu ja lähtuvalt vajadusest ka komisjoni vastu. Hagi puudutab peamiselt nõuet tühistada EMÜ nõukogu 2. märtsi 1965. aasta määrus nr 19/65/EMÜ, mis käsitleb EMÜ asutamislepingu artikli 85 lõike 3 kohaldamist kokkulepete ja kooskõlastatud tegevuste osas.

Lisaks taotletakse hagi nimetatud asutamislepingu artiklile 184 toetudes alljärgnevate meetmete mittekohaldatavaks tunnistamist: EMÜ nõukogu 6. veebruari 1962. aasta määruse nr 17/62, mis näeb ette teatamiskohustuse järgimist artikli 85 lõike 3 kohaldamist taotlevate ettevõtete poolt, artikli 4 lõike 2 punkti 2 alapunktid a ja b ja artikli 5 lõige 2.

Lõpuks nõutakse hagi samuti EMÜ asutamislepingu artiklile 184 toetudes EMÜ komisjoni 21. detsembri 1962. aasta määruse nr 153/62 mittekohaldatavaks tunnistamist, mis käsitleb lihtsustatud meetodite kohaldamist teatud tüüpi kokkulepetele, mida tuntakse ainuõiguslike turustuskokkulepetena.

Taotletav peamine abinõu, milleks on nõukogu määruse nr 19/65 tühistamine

Asutamislepingu artikli 87 alusel vastu võetud määruse nr 19/65 kohaselt on nõukogu andnud komisjonile volitused lubada teatud tingimustel määruste abil artikli 85 lõikes 3 ette nähtud vabastust teavat liiki kokkulepete osas, mille osapooleks on vaid kaks ettevõtjat.

Nimetatud määruse tühistamiseks nõuetekohases vormis esitatud hagi aluseks on väide, mille kohaselt nimetatud määruse vastuvõtmisega on rikutud asutamislepingu artiklit 2, artikli 3 punkti f ja artikleid 85, 86, 87 ja 222 ning see on käsitletav võimu kuritarvitamisena.

Esimene väide, mille kohaselt on rikutud artiklit 87

Esimese argumendina väidetakse määruse nr 19/65 vastu, et see sisaldab artikli 85 lõikes 3 sätteid erandite kohta, määramata eelnevalt kindlaks artikli 85 lõikega 1 kehtestatud keelu reguleerimisala, ning määratledes erandi enne selle reegli selgesõnalist sätestamist, mille osas erandi tegemist võimaldatakse, on antud määruse andmisel jäetud tähelepanuta artikkel 87 ning rikutud põhimõtet, et

lubatud on kõik, mis ei ole keelatud, asendades selle vastupidise põhimõttega, mille kohaselt on keelatud kõik, mis ei ole lubatud.

Asutamislepingu artikli 87 kohaselt „võtab nõukogu ... vastu kõik asjakohased määrused või direktiivid, et kohaldada artiklites 85 ja 86 esitatud põhimõtted”.

See, kas konkreetne määrus on „asjakohane” või mitte, on nõukogu otsustada ja viimane võib antud küsimuses sellise otsuse teha ilma artikleid 85 ja 86 täies ulatuses käsitlemata; seega võib nõukogu artikli 85 lõikes 3 viidatud erandit kohaldada määruse abil, kui ta seda sobivaks peab. Sellest ei järeldu, et kõik, mida erand ei hõlma, eeldatakse olevat keelatud.

Lisaks eeltoodule sätestab asutamislepingu artikli 85 lõige 3, et kõnealust erandit võib kohaldada teatud kokkuleppeliikide osas. Ettevõtjate vajadus olla kindlalt teadlik oma õiguslikust seisundist põhjendaks antud volituse eelistamist, mis ei nõua nõukogult samaaegselt antud artikli teiste sätete kohaldamiseks vajalike eeskirjade kehtestamist. Seega, jätmata tähelepanuta artiklit 87, oli nõukogul õigus lähtuda artikli 85 lõikest 3 kui volitusest võtta vastu teatud kokkuleppeliikide suhtes erandite tegemist käsitlev määrus. Tal oli võimalus seda teha, põhjustamata seejuures mis tahes viisil artikli 85 lõikes 1 sätestatud põhimõtete muutmist ning loobumata oma õigustest anda täiendavaid määrusi kõnealuse artikli 85 teiste sätete kohaldamiseks kokkulepete suhtes, mida kõnealune määrus ei hõlma.

Teine väide, mille kohaselt on rikutud artiklit 85 ja kuritarvitatud võimu

Määruse nr 19/65 osas väidetakse esiteks, et see rikub üheaegselt nii asutamislepingu artikli 85 lõiget 1 ja lõiget 3 kui ka artiklit 2 ja artikli 3 punkti f; teiseks, et nimetatud määruse näol on tegemist võimu kuritarvitamisega, kuna selles eeldatakse, et kõik erandina nimetatud liigid kuuluvad kindlalt artikli 85 lõikest 1 tuleneva absoluutse keelu alla ning seega loetakse, et artikli 85 lõikes 1 esitatud kirjeldusele vastavad kindlalt mitte üksnes kokkuleppeliigid, mille suhtes nimetatud määrusega tehakse erand, vaid ka kõik neisse liikidesse kuuluvad enam kui kahe ettevõtja vahelised kokkulepped, mis ei vasta mõnele kõnealuse määruse artiklis 1 esitatud kirjeldusele.

Artikkel 85 kehtestab ettevõtetele kehtivad konkurentsieeskirjad asutamislepingu kolmandas osas, mis käsitleb „ühenduse poliitikat”. Selle peamiseks eesmärgiks on artiklis 3 nimetatud „ühenduse tegevuse” saavutamine ja eelkõige „sellise süsteemi loomine, mis tagab, et konkurentsi ühisturul ei kahjustata” ning see on omakorda vajalik „ühisturu loomiseks”, mis on üks artiklis 2 nimetatud peamistest eesmärkidest.

Artiklit 85 tervikuna tuleks lugeda seda selgitavate asutamislepingu preambuli sätete kontekstis ning eelkõige tuleks silmas pidada sätteid „tõkete kõrvaldamise” ja „ausa konkurentsi” kohta, mis on mõlemad vajalikud ühtse turu loomiseks.

Artikkel 85 koosneb keeldu kehtestavast reeglist (lõige 1), selgitusest selle mõju kohta (lõige 2) ning leevendavast deklaratsioonist, millega antakse volitused antud

reeglit erandi tegemiseks, nähes ette erandid teatud kokkuleppeliikide osas (lõige 3).

See, kas kokkulepe kuulub artikli 85 lõike 1 alla ja kas sellele laieneb artikli 85 lõikes 3 sätestatud erand, on küsimused, mis ei sõltu samadest tingimustest ning ei ole samade tagajärgedega. Seega on ettevõtjate huvides, et nimetatud kahe sätte reguleerimisala piiritletaks kohaste määrustega.

Kuigi vastab tõele, et artikli 85 lõikes 3 nimetatud soodustuse kohaldamine teatud kokkuleppele eeldab nimetatud kokkuleppe kuulumist artikli 85 lõikes 1 nimetatud keelu alla, ei tähenda artikli 85 lõikes 3 antud volitus sama soodustuse andmiseks kokkuleppeliikidele seda, et konkreetne mõnd sellist liiki kokkulepe vastaks tingimata ka artikli 85 lõikes 1 antud kirjeldusele.

Andes nõukogule volituse teha teatavate kokkuleppeliikide osas erandeid, nõuab artikli 85 lõige 3, et ta kasutaks seda volitust üksnes artikli 85 lõikes 1 antud kirjeldustele vastavate kokkuleppeliikide osas. Juhul, kui selles sätestatud kokkuleppeliigid ei vastaks nimetatud kirjeldusele, puuduks nõukogu määruisel tegelikult igasugune otstarve. Liigi määratlemine tähendab aga üksnes liigituse kehtestamist ning ei tähenda, et selle alla kuuluvad kokkulepped kuuluvad ka keelu alla. Samuti ei tähenda see seda, et kokkulepe, mis kuulub erandiga hõlmatud liiki, kuid mis ei vasta igakülgsele antud määratlusele, peaks tingimata keelu alla kuuluma. Seega ei saa erandite lubamisega isegi mitte kaudselt põhjendada eelarvamusliku otsuse tegemiseks mis tahes eraldi käsitletava kokkuleppe osas.

Määrus nr 19/65 ei lähe nimetatud põhimõtetega vastuollu. Nimetatud määruse artikli 1 lõige 1 näeb ette, et komisjon võib „määrusega teatada, et artikli 85 lõiget 1 ei kohaldata sellist liiki kokkulepete suhtes, mille osapoolteks on ainult kaks ettevõtjat” ja mis sisaldavad teatud ainuõiguslikes turunduskokkulepetes kasutatavaid tingimusi. Sama artikli lõike 2 kohaselt määratletakse komisjoni poolt võetavas määruises „kokkulepete liigid, mille suhtes seda kohaldatakse, määratledes eelkõige: (a) piirangud või klauslid, mida kokkulepped ei tohi sisaldada; (b) klauslid, mida kokkulepped peavad sisaldama, või muud tingimused, mis peavad olema täidetud”.

Seega piiritletakse kõnealuses määruises üksnes meetmed, mida komisjon peab võtma, kuid jäetakse talle võimalus täpsustada, millistele tingimustele peab kokkulepe vastama, et sellele laieneks konkreetsele kokkuleppeliigile kehtestatud erand.

Määrus on antud artikli 85 lõike 3 ja mitte artikli 85 lõike 1 alusel, nagu nähtub pealkirjast ja preambulis esitatud põhjendustest. Seega ei ole selle põhjal võimalik püstitada õiguslikke eeldusi artikli 85 lõikele 1 omistatava tõlgenduse osas. Kuna nimetatud määruse eesmärgiks on teha erand keelatud kategooriasse kuuluvate kokkulepete ja kooskõlastatud tegevuste osas, ei saa see isegi kaudselt anda alust eeliskohtlemise objektiks olevate kokkulepete liigitamiseks artikli 85 lõikes 1 sätestatud keelu alla või kahjulikuks eelduseks mõne konkreetse kokkuleppe suhtes, mille puhul antud artikli sätted on nõuetekohaselt kohaldatavad. Seega ei

saa vaidlusalune määrus muuta tingimusi, mis peavad olema täidetud, et konkreetse eraldi käsitletava juhtumi puhul oleks võimalik tuvastada artikli 85 lõikes 1 sätestatud keelu kohaldamise põhjuseks olevate tunnuste olemasolu. Seega ei anna hageja poolt väljendatud kahtlused, mis võivad tuleneda määruse nr 19/65 sõnastusest, piisavat alust öelda, et artiklis 85 ette nähtud süsteemi on vääralt kohaldatud.

Määrus 19/65 annab komisjonile üksnes volitused tühistada etteulatuvalt ja liikide kaupa määruses kirjeldatud kokkulepete keeld. See volitus on ette nähtud üksnes juhuks, kui nimetatud kokkuleppeid võib olla võimalik liigitada artikli 85 lõikes 1 antud keelu alla ning sellega ei rikota asutamislepingu artikli 85 lõiget 2 ega artikli 3 punkti f rikkumisena ega kuritarvitata võimu.

Kolmas väide, mille kohaselt on rikutud asutamislepingu artikleid 86 ja 222

Esimene kaebusteseeria on esitatud vaidlustatud määruse peale seoses sellega, et nimetatud määruse artikli 1 lõike 1 punkt a käsitleb ainuõiguslikke turustuskokkuleppeid kui selliseid, mis ei ole käsitletavad artiklis 86 kirjeldatud valitsev seisundi kuritarvitamisena, kuid artikli 85 kohaselt on viimatinimetatud artikkel kohaldatav üksnes samal tasandil tegutsevate ettevõtjate osas („horizontaalsed kokkulepped”), samas kui eri tasandi ettevõtjate vahelised kokkulepped („vertikaalsed kokkulepped”) kuuluvad üksnes artikli 86 alla, mis on seega koos artikliga 85 tähelepanuta jäetud.

Ei artikli 85 ega artikli 86 sõnastus ei õigusta mitte kummagi nimetatud artikli tõlgendamist lähtuvalt majanduse tasandist, kus ettevõtjad oma äriega tegelevad. Kumbki nimetatud säte ei tee vahet üksteisega samal tasandil konkureerivate või üksteisega mittekonkureerivate ja erinevatel tasanditel tegutsevate ettevõtjate vahel. Selline vahetegemine ei ole võimalik, kui seda asutamislepinguga ei tehta.

Ka ei ole võimalik väita, et artiklit 85 ei ole ainuõigusliku turustuskokkuleppe osas võimalik mingil juhul kohaldada, kuna õiguse andja ja saaja ei konkureeri omavahel. Artikli 85 lõikes 1 mainitud konkurents ei tähenda nimelt mitte üksnes võimalikku konkurentsi kokkuleppe osapoolte vahel, vaid ka võimalikku konkurentsi nende ja kolmandate isikute vahel. Sellise olukorraga võib väga suure tõenäosusega tegemist olla, kuna niisuguse kokkuleppe osapooled võivad sama toodet pakkuvate kolmandate isikute konkureerimist takistades või piirates üritada tekitada või säilitada neile kasulikke, kuid tarbijale kahjulikke põhjendamatu eeliseid. Seega, isegi kui tegemist ei ole valitseva seisundi kuritarvitamisega, võib eri tasanditel tegutsevate ettevõtjate vaheline kokkulepe kahjustada liikmesriikide vahelist kaubandust ning samas võib selle eesmärgiks või tagajärjeks olla konkurentsi vältimine, piiramine või moonutamine, mistõttu see võib kuuluda artikli 85 lõikes 1 sätestatud keelu alla. Niisiis on artiklitel 85 ja 86 mõlemal oma eesmärk ning emmas-kummas sätestatud konkreetsete tunnuste esinemise korral kohaldatakse neid vahet tegemata erinevat liiki kokkulepete suhtes.

Viimasena tuleb öelda, et oma toodete levitajaga ainuõigusliku turustuskokkuleppe alusel seotud ettevõtja artiklile 85 vastava seisundi võrdlemine niisuguse tootja seisundiga, kes levitab oma tooteid oma organisatsiooni raames,

näiteks kaubandusagendi vahendusel, hoides niimoodi artiklist 85 kõrvale, ei ole põhjendatud. Nimetatud olukorrad on õiguslikult erinevad. Lisaks on nende tagajärjed erinevad, kuna kaks turustusmeetodit, millest üks on tootja äritegevuse osa ja teine seda ei ole, annavad erinevaid ja mitte tingimata ühevõrra efektiivseid tulemusi. Tuleb möönda, et artikli 85 sõnastus muudab keelu, juhul kui olemas on muud kirjeldatud tegurid, kohaldatavaks mitme ettevõtja vahel sõlmitud kokkuleppele ning välistab seega üksikettevõtjad, kelle ettevõtluse üheks osaks on oma turustusvõrk. See ei tähenda siiski, et üksnes ärilise analoogia põhjal – mis on nii või teisiti ebatäielik ja läheb kõnealuse sõnastusega vastuollu – tuleb tootmisega tegeleva ettevõtja ja turustamisega tegeleva ettevõtja vahelisest kokkuleppes tulenevat lepingulist olukorda käsitleda õiguspärasena

Veelgi enam, eelkirjeldatud üksikettevõtja olukorda silmas pidades on asutamislepingu artikli 85 eesmärgiks austada ettevõtja sisemist töökorraldust ning seada see artiklile 86 alusel küsimuse alla üksnes juhul, kui tegemist on valitseva seisundi kuritarvitamisena. Samas ei saa asutamislepingus olla samasuguseid reservatsioone kahe ettevõtja vahel sõlmitud kokkuleppes tulenevate konkurentsitõkete puhul, mis üldjuhul tuleb keelata.

Seega ei saa eitada, et tootja-ettevõtja ja turustaja-ettevõtja vaheline kokkulepe on näide „ettevõtjate vahelisest kokkuleppes”.

Tootja ja turustaja vahel liikmesriikide vahelise kaubanduse eraldatuse taastamiseks sõlmitud kokkulepet võib seega käsitleda kui vastutöötamist ühenduse peamistele eesmärkidele. Asutamislepingu preambul ja tekst on suunatud liikmesriikide vaheliste tõkete kõrvaldamisele ning paljude asutamislepingu sätete eesmärk on takistada niisuguste tõkete taastekitamist ettevõtjate poolt.

Artikli 85 lõige 1 on nimetatud eesmärgiga kooskõlas ka siis, kui tegemist on majandusprotsessi erinevatel tasanditel paiknevate ettevõtjatega.

Seega ei ole mitte ühtegi esimeses kaebusteseerias viidatud sätetest rikutud.

Teises kaebusteseerias väidab Itaalia Vabariik, et vaidlusaluse määruse artikli 1 lõike 1 punkt b rikub asutamislepingu artiklit 222, kuna see ebakohaselt takistab tööstusomandi õiguste teostamist.

Artiklis 222 sätestatakse üksnes, et asutamisleping „ei mõjuta mingil viisil omandi õiguslikku režiimi liikmesriikides”.

Määruse nr 19/65 artikli 1 lõike 1 punkt b annab komisjonile volitused teha keelust kokkuleppeliikide kaupa erandeid kokkulepetele, „mis seavad piiranguid tööstusomandi õiguste... omandamisele või kasutamisele”. Seda tehes ei ole määrus artikli 222 kontekstis mingil viisil ohtu seadnud omandi õiguslikku režiimi liikmesriikides.

Eeltoodud kaalutlustest järeldub, et hagi määruse nr 19/65 tühistamiseks tuleb jätta rahuldamata.

Hagi kõrvalnõuded, mis puudutavad argumente nõukogu määruse nr 17/62 ja komisjoni määruse nr 153/62 mittekohaldatavuse kohta

Itaalia Vabariigi valitsus on asutamislepingu artiklile 184 toetudes samas hagi nõudnud nõukogu määruse nr 17/62 ja komisjoni määruse nr 153/62 teatud sätete mittekohaldatavaks tunnistamist.

Nõukogu ja komisjon on esitanud vastulause, mille kohaselt hagi see osa on vastuvõetamatu, väites eeskätt, et nimetatud määrused ei ole õiguslikuks aluseks määrusele nr 19/65, mille tühistamist hagi põhiosas nõutakse ning seega ei saa need olla asutamislepingu artiklis 184 sätestatud menetluse objektiks.

Antud artikkel sätestab, et menetluses, kus arutamisele tuleb määrus, võib iga menetlusosaline taotleda Euroopa Kohtult artikli 173 esimeses lõigus esitatud alustel selle määruse kohaldamata jätmist. Nimetatud artikli eesmärgiks ei ole anda menetlusosalisele võimalust hagi toetuseks meelevaldselt vaidlustada ükskõik millise määruse kohaldatavust. Määrus, mille õiguspärasus küsimuse alla seatakse, peab olema hagi eseme suhtes otseselt või kaudselt kohaldatav.

Määrus nr 19/65 ja kaks määrust, mille kohaldatavus on vaidlustatud, ei ole omavahel tingimata seotud, kuna määruse nr 19/65 eesmärk on vabastada teatud kokkuleppeliigid artikli 85 lõikest 1 tulenevast keelust, samas kui määrusega nr 17/62 kehtestatakse teatamiskohustus ja määrus nr 153/62 kehtestab teatud juhtudeks lihtsustatud teavitamiskorra.

Antud kohtuvaidluse kontekstis ei ole määrus nr 19/65 kahe ülejäänud määrusega piisavalt palju seotud, et viimaste võimalik kohaldamatajätmise selle õiguspärasust kuidagi mõjutaks. Lisaks, kui põhihagi esemeks olev nimetatud määrus tühistatakse, ei tooks see endaga tingimata kaasa teiste määruste mittekohaldatavust.

Lõpuks, kuna põhihagi on tunnistatud põhjendamatuks, puudub sellel põhinevatel mittekohaldatavaks tunnistamise taotlustel otstarve.

Seega tunnistatakse eelnimetatud taotlused vastuvõetamatuks.

Kohtukulud

Hageja on kohtuvaidluse kaotanud.

Kodukorra artikli 69 lõike 2 alusel on kohtuvaidluse kaotanud pool kohustatud hüvitama kohtukulud.

Esitatud põhjendustest lähtudes,

võttes arvesse menetlusdokumente,

kuulanud ära ettekandja-kohtuniku ettekande,

kuulanud ära poolte kohtukõned,

kuulanud ära kohtujuristi ettepaneku,

võttes arvesse Euroopa Majandusühenduse asutamislepingut, eelkõige artikleid 2, 3, 85, 86, 87, 173, 184 ja 222,

võttes arvesse Euroopa Ühenduste Kohtu kodukorda, eriti selle artiklit 69,

EUROOPA KOHUS

otsustab:

- 1. Jätta hagi 32/65 rahuldamata.**
- 2. Mõista kohtukulud välja hagejalt.**

Hammes

Delvaux

Donner

Trabucchi

Lecourt

Kuulutatud avalikul kohtuistungil 13. juulil 1966 Luxembourgis.

Kohtusekretär

President

A. Van Houtte

Ch. L. Hammes